

Nyúlfalusi karrierálmok

Neumann Ottó regénye* az „aranykorról”

„Évtizedeken át lurkók fejébe tömködöd a hősi múltat Decebaltól Ceaușescuig? A gyerekeket tényleg nagyon szereted, de előbb-utóbb az ember belesavanyodik ebbe a melóba” – morfondírozik, tépelődik, dilemmázik, filozofál Neumann Ottó *Karrierkeringő* című regényében Klein Mihály, avagy Mihail Klein. A magyar-zsidó fiatalember pályakezdő pedagógusként kerül a nyúlfalusi iskolába, ahol román környezetben románul tanít történelmet a gyermekeknek. Hamar összecimborál egy nála néhány esztendővel idősebb tanár kollégával, Martin Tereckel, azaz Török Mártonnal. Mindketten boldogulni szeretnének, sőt karriert építeni. Előbbi híres drámaíróvá óhajt válni, Martin-Marci pedig politikai téren, pártvonalon nyomul, s el is jut a megyei párttitkárságtól a bukaresti főmuftisáig. Mindketten karrierkeringőt járnak, és különféle tánclépéseket tesznek a mocskosvörös szocialista diktatúra zenekarának muzsikájára. Hogy merrefelé vezetnek e lépések? Van, aki rossz lépést tesz, és kicsit pórul jár, van, aki hasra esik, van, akit kivezetnek a bálteremből, mást meg kegyetlenül agyontaposnak. Lehet ebből örült tempójú tánc, halálos valcer is.

Neumann Ottó a hetvenes évek Romániájába, „a nép legszeretettebb fiának” diktatúrájába, a sima Carpați cigaretták, mindennapos áramszünetek, 1300-as Daciák, Magyarországra és Nyugat-Németországba vágyódások-repatriálások, szekus megfigyelések, élelemért való sorban állások, elvtársi vállveregetések meg packázások, a Megéneklünk, Románia Fesztivál különféle rejtelseinek világába viszi olvasóit.

Különféle kérdések merülnek föl. Például a szabadság-abszolútság dilemmája. Meg az, hogy érvényesülhet-e egy magyar anyanyelvű, magyar vagy zsidó vagy német nevű, magyar nyelvű képzésben részesült fiatal értelmiségi Romániában. Milyen megalkuvásokra kényszerülhet? Mi haladja meg „a diktátor imádatának azt a hőfokát, ami még elvisel-

hető”? Azon is el lehet tünődni, ami Klein Misi történelemóráján hangzik el az angol polgári forradalom kapcsán: „abban az időben még a legkiválóbb vezetők sem tudták szétválasztani a szép cselekedeteket a csúnyáktól”. Vajon mostanság mi a helyzet? Mindegy a megfogalmazás: valakinek a karrierje érdekében felfelé kell nyalnia, vagy inkább mosolygósan hajbókolnia?

Érdekes fejtegetést olvashatunk a diktátorok piramisáról. „Mostanáig, ha a román diktatúrára gondoltál [...], csupán a nép legszeretettebb fia, a Kárpátok génusza jutott eszedbe, akit kötelező isteníteni, és akinek minden hülye ötlete nagyjából valóssággá válik. Azt miért nem mérlegelted, hogy ez egy piramisszerű építmény; a csúcson a hatalmas diktátor, alatta néhány nagy diktátor, még lejjebb a közepes diktátorok és végül az apró diktátorok tekintélyes tömege? Egy építmény szolgaszelleme végrehajtókból, akik a nyakukban trónoló főnökkel szembeni meghunyászkodásuk frusztrációit úgy vezetik le, hogy az alattuk levegőért kapkodó embercsoportokat rugdossák.” Továbbá a közepes és apró diktátorok mivoltát illetően egy megállapítás: „Nem minden minidiktátorban lakozik egyenlő mennyiségű gonoszság.”

* Neumann Ottó: *Karrierkeringő* (regény). Holnap Könyvek, Nagyvárad, 2020.

Ne riasszanak el azonban senkit a diktátorságról és politikai dolgokról szóló eszmefuttatások, gondolatok. A regény pörgős, fordulatos, olvasmányos. A történet cselekményekben bővelkedik. A rövid fejezetek végén általában mindig van valami csattanó, ami továbbolvasásra késztet. A szerelmi és a krimi szál sem hiányzik a *Karrierkeringőből*. A családi és baráti kapcsolatok szintúgy fontosak. Merthogy: „Szerelmi csatározások ide, diktátorok piramisa oda [...], néha tényleg a szülői ház a legjobb hely a világon.” Misi szerencsés, mert rátalál a szerelem, kedvese, később „menyasszonykája”, Marinela igazi jó tündér. A lány szülei pedig ugyancsak jó fejeknek számítanak. Az apósjelölt például minden további nélkül megérti, hogy „Misi ifjú szíve Adyt védi”. Amúgy sem a lány, sem a fiú szülei nem akadékoskodnak, nincsenek etnikai konfliktusok, a fiatal pár dolgai gördülékenyen haladnának, ha nem volna a rendszer olyan, amilyen. Még jó, hogy néha segít egy jóbarát magasabb politikai körökből. Amúgy Marci a magasabb körökből kevésbé szerencsés a szerelmi életben, őrá más dolgok várnak, no de ne spoilerezzünk. Persze vannak e történetben tehetségesek és unalmas bürokrata, s egy Megéneklünk, Románia Fesztivál megyei döntője is tartogathat jócskán meglepetéseket és izgalmakat. És mint kiderül, nemhogy nem árt, hanem egyenesen ildomos, sőt elvárható beírni egy színdarabba a nagyvezért dicsőítő mondatokat. Ugyanis: „Az önkényuralom és a személyi kultusz kéz a kézben jár. Megbánja az, aki a diktátor iránti hódolatának nem adja jelét. Mert a népvezér elvárja, hogy ne csak engedelmességedjenek neki, de imádják is őt.”

A kulturális szférára (is) rátepszik a politikum. Mert ugye mire nem? „A magyar színházak is elvárják a seggnyalást.” A két fiatalember meg járja a táncot, s a karrierkeringő egyre veszedelmesebb. Sajátos módon leveleznek egymással. E levelezés is egyik különlegessége a regénynek. Egyébiránt sokféle figura, szerethető és ellenszenves szereplő tűnik föl a történetben. Mircea, a kocsmáros, aki biztos pont a két barát életében, akárcsak a báros által kínált vodka. Egy román „végzet asszonya”, aki afféle közepes diktátor könyvűvérű leányzója és Ceaușescuék Zoe lányának barátnője. Egy maszkmesterből lett színházigazgató, aki a teátrumhoz ugyan nem ért, de a szocialista ideológiához annál inkább. Elkötelezettek és köpönyegforgatók. Nyiladozó elméjű, Misi

színdarabjában lelkesen játszó gyerekek és megértő házinénik.

Miközben Misi és Marci között a baráti kapocs egyre erősödik, egyre jobban tévelyegnek a jóbarátok az érvényesülés útvesztőiben. „A gyáva engedmények útján nincs megállás. Vajon mi jöhet még?”

Hogy mi hamis, és mi igaz? Kiben lehet megbízni? Ki vagy mi az, akit/ amit jobb lenne messze elkerülni? Sokszor nehéz eldönteni mindezt egy hazug világban. S amint egy helyütt olvasható: „A diktatúra teljes egészében hazugságra épül. Mindenki az utasítások lelkiismeretes végrehajtójának szerepében hajlong, aztán annyit hajt végre, amennyi az engedelmesség látszatához feltétlenül szükséges. Ezt tesszük mi az iskolában, és te is a pártvezetésben. A lelkiismeretünket pedig úgy altatjuk el, hogy azt gondoljuk az egészről, amit akarunk.”

Neumann Ottó könyvét örömmel vettem kézbe és kezdtem olvasni. Nem csupán azért, mert még volt szerencsém személyesen is megismerni őt, amikor kezdő újságíróként a *Bihari Napló* napilaphoz kerültem. A téma is ígéretes volt. A kor- és kór-rajz, a hetvenes-nyolcvanas évek Romániájának ábrázolása a falusi tanárkodástól a pártelit luxuskörnyezetéig. Érdekes volt olvasni az „aranykorszak” sötét árnyaktól övezett miliójéről, melyben a fiatalok (mint minden korszak ifjai), amellet, hogy boldogok és szerelmesek akartak lenni, érvényesülni szeret-

tek volna, lakást és jó munkát szerettek volna. Bizonyára más olvasásélményt ad a regény annak, aki a hetvenes évek végén, nyolcvanas esztendőik elején még csak gyermek vagy tizenéves volt, megint más emlékeket ébreszt abban, aki huszonéves volt, illetve aki felnőttként, meglett emberként vagy már idősebb emberként élte meg azt az időszakot. És persze megint teljesen mást jelenthet a regény annak, aki '89 után született, akinek nincsenek személyes emlékei az akkori szocialista hatalomról és akkori mindennapokról, akinek ez az egész már história,

illetve szülők, rokonok, ismerősök visszaemlékezéseiből hallott bizonyos dolgokról. Egy-egy olvasóklubban akár lehetne is erről jókat beszélgetni. Mindenképpen élményt ad a regény olvasása, Marci és Misi álmokat kergető keringőinek nyomon követése.

TÓTH HAJNAL

A Holnap Kulturális Egyesület gondozásában idén megjelent könyv fülszövege a szerzőről elárulja a következőket: „Neumann Ottó 1943-ban Budapesten látta meg a napvilágot, de apró gyerekkorától négy és fél évtizeden át Nagyváradon élt. 1961-ben érettségizett a régi Premontrei, akkor 4. Számú Líceumban, amely jelenleg Eminescu nevét viseli. Azután Kolozsváron elvégezte a Babeş–Bolyai Egyetem történelem szakát, és Váradon, illetve Bihar megyei

falvakban tanított magyar és román nyelven. A rendszerváltás után hivatást váltott: újságíró lett. A *Bihari Napló* munkatársa, majd helyettes főszerkesztője. 1992-ben költözött vissza az anyaországba, mert magyar állampolgárságú hölgygel kötött házasságot. Nyugdíjazásáig a *Magyar Hírlap* munkatársa volt. Novellái több antológiában jelentek meg. Saját köteteket is publikált: egy riportkönyvet a lombikbikről és egy ifjúsági krimi.